

Ministerie van Sociale Zaken en
Werkgelegenheid
T.a.v. staatssecretaris mw. T. van Ark
Parnassusplein 5
2511 VX Den Haag

Datum
14 januari 2019

Onderwerp

Onderzoek SEO “Zelfstandig in en uit de bijstand”

Geachte mevrouw van Ark,

Op 7 januari 2019 heeft u het onderzoek SEO *Zelfstandig in en uit de bijstand* toegestuurd aan de Tweede Kamer. Middels deze brief informeren wij u dat de VNG en Divosa niet achter de inhoud van dit rapport staan. Wij vinden daarom dat het SEO-onderzoek niet kan dienen als een van de bouwstenen waar u beleidsvoorstellen tot wijziging van het Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) op baseert.

Net als het ministerie hechten VNG en Divosa grote waarde aan het Bbz. Het is een nuttige regeling om ondernemers op een gepaste manier een steuntje in de rug te geven. Bovendien stelt het Bbz mensen met een bijstandsuitkering in staat via ondernemerschap op eigen benen te gaan staan. Dat laat onverlet dat er ruimte is om het Bbz te verbeteren.

Gedurende het onderzoek hebben wij deelgenomen aan de klankbordgroep en input geleverd op zowel de onderzoeksopzet, de onderzoeksmethodiek, als het rapport. Onze input is naar onze mening onvoldoende verwerkt in het eindrapport. Bovendien bevat het rapport aannames en meningen waar geen (volledige) onderbouwing tegenover lijkt te staan. Er is naar onze mening door de onderzoekers te weinig gebruik gemaakt van de kennis van gemeenten, die wij wel hebben aangeboden.

Hieronder noemen wij onze belangrijkste kritiekpunten¹.

- De selectie van de onderzoeks- en controlegroepen bij alle groepen gevestigde zelfstandigen.
- Het ontbreken aan praktische kennis over de uitvoering van het Bbz.

¹ In de bijlage vindt u een toelichting op de genoemde punten

- Er worden beleidsadviezen gegeven over de financiering van bedrijfskapitalen terwijl deze categorie Bbz ontvangers niet is onderzocht.
- SEO vindt beschikbare data ontoereikend om conclusies te trekken.
- Er worden op basis van een klein aantal ouderen conclusies getrokken over de ouderenregeling.
- Rapport bevat kwalitatieve aannames waar geen onderzoek naar is gedaan.

Er hebben op ambtelijk niveau diverse gesprekken plaatsgevonden waarbij onze zorgen over het onderzoek voortdurend naar voren zijn gebracht. Door de onverwachte en snelle publicatie van het onderzoek zien wij ons nu genoodzaakt om, vooruitlopend op de beleidsvoorstellen tot wijziging van het Bbz, formeel te reageren op het onderzoek van SEO.

VNG en Divosa kunnen niet achter het SEO-onderzoeksrapport staan. Daarmee verliest naar onze mening het onderzoek zijn waarde voor het bepalen van een nieuwe koers van het Bbz, de onderbouwing van de beleidsvoorstellen tot wijziging van het Bbz die u binnenkort aan de Tweede Kamer voorlegt, en vervolgonderzoeken, zoals de beleidsdoorlichting van artikel 2 van de SZW-begroting die momenteel wordt uitgevoerd. De beleidsdoorlichting betreft namelijk een (synthese)onderzoek naar de doeltreffendheid en doelmatigheid van dit beleidsartikel en baseert zich hierbij op bestaande onderzoeksrapporten.

Wij stellen het tot slot op prijs dat er op korte termijn overleg zal zijn over het rapport en de aangekondigde Kamerbrief. VNG en Divosa spreken de hoop en verwachting uit dat we zowel in de brief als in de beleidsvoorstellen onze inbreng zullen herkennen.

Vereniging van Nederlandse Gemeenten

Peter Heijkoop
Voorzitter commissie PSI

Erik Dannenberg
Voorzitter

Toelichting op genoemde inhoudelijke kritiekpunten

De selectie van de onderzoeks- en controlegroepen bij alle groepen gevestigde zelfstandigen.

De onderzoeksgroepen en controlegroepen zijn niet één op één met elkaar te vergelijken (appels en peren). Voor de onderzoeksgroep was het namelijk noodzakelijk om Bbz aan te vragen; voor de controlegroep was dat niet het geval. Dit feit wordt niet benoemd in het rapport.

Een onderzoeksopzet voor een vangnetregeling waarbij met een controlegroep wordt gewerkt, geeft geen betrouwbaar beeld van het rendement. De regeling richt zich namelijk op de 'onderkant' van de markt, waardoor het voor de hand ligt dat de onderzoeksgroep niet vergelijkbaar kan presteren met de controlegroep die geen Bbz nodig heeft.

De criteria en ook de gegevens die zijn gebruikt om de controlegroep vast te stellen zijn wat ons betreft discutabel. Zo zijn er geen volledig eenduidige en harde cijfers beschikbaar over bijvoorbeeld voorliggende voorzieningen, aanwezige bezittingen of schulden, en mogelijk ook het overige gezinsinkomen. Deze gegevens zijn wel opgevraagd door de onderzoekers, maar de gegevens die beschikbaar zijn bij het CBS of de belastingdienst zijn niet te vergelijken met de noodzakelijke gegevens die gemeenten gebruiken om een aanvraag te beoordelen. Dat de criteria van de controlegroep niet kloppen of onvolledig zijn blijkt bijvoorbeeld uit het feit dat deze groep niet is gestopt terwijl de onderzoeksgroep wel (vaker) is gestopt met de bedrijfsvoering. Dat is alleen mogelijk als er middelen zijn om door te gaan en er dus geen noodzaak is om Bbz aan te vragen.

Het ontbreken aan praktische kennis over de uitvoering van het Bbz.

Het lijkt niet duidelijk bij de onderzoekers dat er bij het beoordelen van een Bbz aanvraag niet (alleen) geselecteerd wordt op harde criteria. Onderdeel van de beoordeling is het vaststellen van de noodzaak tot het verlenen van bijstand en de inschatting van de haalbaarheid van een doorstart. Dit gegeven maakt een vergelijking met een controlegroep onmogelijk. Dit hebben wij meerdere keren aangegeven. SEO heeft op basis van harde criteria een effectiviteitsonderzoek willen doen, waardoor 70% van het Bbz ontvangers reeds is afgefallen bij de selectie. Dit gegeven toont wat ons betreft aan dat het beeld van SEO over de voorwaarden en mogelijkheden van het Bbz niet klopt.

Er worden beleidsadviezen gegeven over de financiering van bedrijfskapitalen terwijl deze categorie Bbz ontvangers niet is onderzocht.

Op deze groep heeft geen effectenonderzoek plaatsgevonden. SEO geeft aan dat dit wel het geval is omdat sommige ontvangers van een uitkering voor het levensonderhoud ook een bedrijfskapitaal hebben ontvangen en daar rekening mee is gehouden. Het is echter om diverse redenen vreemd indien een groot aantal *gevestigde* zelfstandigen zowel een uitkering als een bedrijfskapitaal heeft ontvangen. Bovendien is het wel degelijk zo dat ontvangers van een bedrijfskapitaal als groep niet zijn onderzocht. Het grootste en meest kansrijke deel van ontvangers van een bedrijfskapitaal zal geen uitkering hebben ontvangen. Er is op deze groep in het geheel geen analyse uitgevoerd.

SEO vindt beschikbare data ontoereikend om conclusies te trekken.

SEO geeft in de conclusies terecht aan dat de registratie van het beroep op het Bbz niet eenduidig en soms ook niet correct is. Desondanks gebruikt SEO de data om de effecten van het Bbz te kwantificeren en zelfs financiële adviezen op te baseren.

Data zijn o.a. ontoereikend omdat de wijze waarop informatie door gemeenten wordt geregistreerd en aangeleverd verschilt, maar ook door de aard van de regeling zelf. Het Bbz is een administratief ingewikkelde regeling en niet altijd eenduidig. Ter illustratie: een Bbz-uitkering heeft meestal eerst de vorm van een lening. Een jaar later kan een gemeente de uitkering verstrekken in de vorm van een gift. Er zijn verschillende (correcte) manieren denkbaar om dit te registreren in de betaalsystemen en aan het CBS door te geven.

Er worden op basis van een klein aantal ouderen conclusies getrokken over de ouderenregeling.

In het rapport wordt over het onderzoek naar de ouderenregeling aangegeven dat “gezien het kleine aantal ouderen waarop de analyse is gebaseerd deze uitkomsten met voorzichtigheid geïnterpreteerd moeten worden”. Toch wordt het afsluiten van de ouderenregeling prominent als eerste mogelijke beleids optie genoemd.

Rapport bevat kwalitatieve aannames waar geen onderzoek naar is gedaan.

In het rapport wordt een beeld geschetst van gemeentes die niet voldoende selectief zijn bij de beoordeling van de aanvragen, maar bijvoorbeeld ook van ouderen die onvoldoende geprikkeld zijn om te werken en bewust in de ouderenregeling blijven om onder een sollicitatieverplichting uit te komen. Deze, en andere vergelijkbare opmerkingen, zijn niet onderzocht maar worden wel gepresenteerd als conclusies en als input gebruikt voor de adviezen.